وتار

سیروان رەحیم

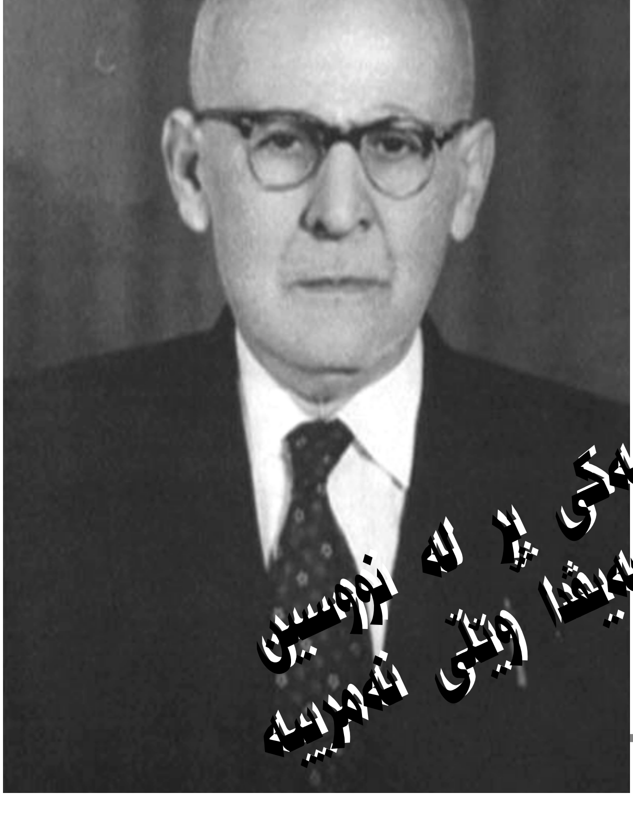

بەشیر موشیر

خەیاڵگەیەکی پڕ لە نووسین
پیاوێک لە پەیڤدا ژیانی نەمرییە

بەشیر موشیر، ئەو کەسەی بوو بە هێما

پیاوێک لە گەنج و ماڵی دنیادا نا، بەڵکو لە نووسین و لە کتێبدا بۆ نەمری دەگەڕێ.

ئەوە بەشیر موشیرە. ئیتر ئەو پیاوە نەزان بێت، یان بێ ئاگا یاخۆ لە وەهمدا ژیا بێت، خەونی ئەوە بووە لە ناو مێرگی پەیڤ و لە دەربەندی رستەی کوردیدا بمێنێتەوە و دەستی لە نەمری گیر ببێت.

"بەشیر موشیر هیچ نەبووە جگە لە پیاوێکی بەستەزمان کە کۆمەڵێ زانا، رۆشنبیر و نێودار پێیان رابواردووە".

ئەوە رەنگبێ بۆچوون و هەڵسەنگاندنی هەمووان بێت بۆ ئەو مرۆڤە. بیرمەندێک دەڵێ:

"کۆمەڵێ کەس دەچوونە دوکانەکەی بەشیر، چایەکەیشیان دەخواردەوە و پێیشیان رادەبوارد".

بەڵام لە وەڵامدا یەکێک لە بەشیریستە پلە یەکەکان دەڵێ:

"چایەکە من دەمکڕی و رابواردنەکەیش تا ئێستا ئاشکرا نییە کێ بە کێی رادەبوارد".

بەڵام بەشیر خۆی، ئەو هەمووو ئەرکەی بۆ کێشاوە؟

بەرگەی ئەو هەمووو گرفت و بۆڵەبۆڵی ئەو هەمووو "رۆشنبیر"ەی بۆ گرتووە؟، لە پای چی؟

لە پای ئەوە بیرۆکەکانی وی بکەن بەنووسین و ناوی بەنەمری بمێنێتەوە.

ئەکیلیس، شەڕڤانی بەنێوبانگی گریک، لە پای چی دەریای ئیجە دەبڕێ و بۆ شەڕ بەرەو ترۆیا دەچێ؟

لە پای نەمری و بۆ نەمری، شەڕ بۆ "ئاگامەمنون" دەکات. دەنا ئەکیلیس نە باوەڕی بە ئاگامەمنونە و نە رقی لە ترۆیانەکانە و نە ترۆیانەکان ئازاریان داوە، وەکو خۆی دەڵێ. بەڵام ئەکیلیس، وێڵی دووی نەمرییە و دەیەوێت بەو جۆرە نەمری بە دەست بخات. بەشیریش لە خەیاڵگەی خۆیدا بەجۆرێکی نا ئاسایی بۆ نەمری گەڕاوە و عەوداڵی نەمری بووە. ئیتر با دەوروبەرەکەی پێیان رابواردبێ.

بەشیر لەو مەسەلەیەدا زۆر بەدەربەست بووە. ئەو لە کاتێکدا کە سیپارەی حەقپەرستی "تەئلیف"دەکات رووی داوای لە پایەبەرز ئەمین زەکی بەگ دەکات و دەڵێ:

"تکایە تەماشای ئەم کتێبە بکە و بۆچوونی خۆتم پێ بڵێ".

کە پایەبەرز ئەمین زەکی بەگ بە بەشیر دەڵێ:

"من بەشبەحاڵی خۆم پێم باشە، بەڵام بەشێک لە مونەوەرانی کورد پێیان باش نییە ئەم

کیتابە چاپ بکرێت".

بەشیر بە پایەبەرز دەڵێ:

ئەو "منەوەرانە" خۆیان هیچیان لە دەست نایەت و نایشیانەوێ ناوی من بەنەمری بمێنێتەوە.

***

شتێکی تری بەشیر کە زۆر سەرنجڕاکێشە، خۆشەویستی ئەوە بۆ کورد. من پێم وایە ئەمەیشیان لای بەشیر هەر خەیاڵ بووە. بەڵام وەک چۆن لە وشەدا بۆ نەمری گەڕاوە، بەهەمان هێز و بەهەمان خەیاڵەوە خۆشەویستییەکی گەورەی بەرانبەر بەکورد هەبووە.

باوەڕ ناکەم پیرەمێرد پێی رابواردبێ کاتێک گوتویە:

"ئێمە بەشیر موشیرێکمان هەیە حیسسیاتی "هەستی" ئەو بەرانبەر بە کوردایەتی دابەش بکەیت، بەشی هەموو کورد دەکات".

***

لە دانیشتنێکدا لە دەزگای سەردەم و لە نووسینگەی کاک شیرکۆ بێکەس، قسە هاتە سەر پرۆژەی فیلمی بەشیر. بەڕێز عەلی کەریمی لەوێ بوو، ئەو گێڕایەوە گوتی:

نازناوی "عولەما"، بەشیر موشیر لە عەبدولڕەحمان زەبیحی ناوە. بەشیر پێی وا بووە کە زەبیحی زۆر زانا بووە، بۆیە ئەو نازناوەی پێ بەخشیوە. دیارە جێپەنجەی بەشیر بە دەیان رووداوی لەو چەشنەوە هەیە. لە دیرۆک و رۆشنبیریی ئێمەدا بە درێژایی سەدەی بیستەم بەشیر یادگاری گەلێ جوانی بەجێ هێشتووە.

ئایا ئەمە رۆڵ نییە بەشیر لە رۆشنبیریی و مێژووی کورددا بینیویەتی؟

ئیتر خەیاڵ بێت یان راست، ناوی ئەم "ئوستاد"ە هات و بە "نەمری" دەڕوات.

باشە عەبدولڕەحمانی زەبیحیش هەر بەشیر ناوی "عولەما"ی لێ بنێت، کەواتە بەشیر "شت"! بووە. هەرچەندە ئێستا کە بەشیریستەکان ئەمە دەخوێننەوە، رەخنەم لێ دەگرن، لە باشترین حاڵەتدا، ئەگەر تووڕە نەبن و نەڵێن:

"ئاهووووو، برادەر! تازە زانیویەتی بەشیر "شت" بووە؟.

***

بۆ ئەوەی لە بەشیریزم بگەین، بۆ ئەوەی چێژ لە پێکەنین و خەمرەوێنی ئەو "فەلسەفەیە"! ببینین، دەبێ ئاستێکی بەرزی کولتووری ئامادە بێت. بۆ تێگەیشتن لەو گاڵتە و پێکەنینە

خەمرەوێنە، هەبوونی پاشخانێکی پتەو پێویستە. گاڵتە و پێکەنین لە جیهانی "بەشیریزم"دا لە ئاستێکدایە زۆر بەرز.

پێدەچێ بەشیر لە هەموو سات و کاتێکی ژیان و جوڵەیدا بیری لە نەمری خۆی و خۆشەویستی کورد کردبێتەوە. ئەوە بەشیرە کاتێک رەخنە لە نەمر رەفیق حیلمی دەگرێت دەڵێ:

(شوف شوف، هادا عاقیل مالتنا، لعد الاكراد شلون يسيرون الحكومه؟)

(تەماشا تەماشا، ئەمە عاقڵەکەمان، ئیتر کورد چۆن دەبن بە حکوومەت؟)..

کێشەکە، کێشەی نێوان خۆی و مامۆستا "رەفیق حیلمی"یە، بەڵام بەشیر لەو رەوشەیشدا "دیماغی" لە لای دەوڵەتی کوردییە.

بەشیر نەیبینی کورد حکوومەتی هەبێت. بەڵام پرسیارەکە ئەوەیە:

بەشیر فریا نەکەوت و هیوای بە دەوڵەتبوونی کوردی بردە بن گڵەوە، بەڵام ئایا هیواکەی تری بەجێ هات؟

ئایا بەشیر لە ناو مێرگی پەیڤ و لە دەربەندی رستەی کوردیدا ماوەتەوە؟

ئایا بەشیر دەستی لە نەمری گیر بوو؟

***

بۆ ئەوەی بەشیریزم بدرێتە تێگەیاندن و بەشیریزم بچێتە "دیماغەوە"، رەنگبێ باشترین هۆکار سازکردنی فیلم بێت. بۆیە بە هاوکاری دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، بڕیاری سازکردنی فیلمی "بلیمەت، بەشیر موشیر"درا، کە فیلمێکی تایبەتە بەژیان و بەرهەمی "ئوستاد" بەشیر موشیر.

درێژی فیلمەکە ١٦٢ خولەکە و ساڵی ٢٠٠٨ بەرهەم هێندراوە. بەبەشداری چەندین "بەشیریست" کە لە ناویاندا چوار بەشیریستی پلە یەک هەن، بەرهەمەکە سازکراوە، لەوانە: "جەمال نەبەز، د. کەمال فوئاد، کامیل ژیر و د. عیزەدین مستەفا رەسوڵ".

تەنانەت بەشیریستانی نەوەی نوێ و کەسانی بیانیش هەن، کە بەشیریستن و لەم بەرهەمەدا بەشدار بوون. فیلمی بەشیر موشیر، یەکێک دەبێت لە بەرهەمە جوان و بەچێژەکان و شایستەی پلە و پایەی "ئوستاد" دەبێت.

ئەم دیاردەی بەشیریزمە لە مێژە بازنەی بەشیریستە کوردەکانی تێپەڕاندووە و بە دنیای دەرەوەی خۆمان گەیشتووە. ئەوەتا رۆژنامەوانی ئۆتریشی "نەمسایی" کارل دانینگەر دەڵێ:

"بەشیر موشیر، ئەو کەسەی بوو بە هێما".

وتارەکەی "کارل دانینگەر" لە رۆژنامەی (دێر شتاندارد)ی ئۆتریشی، ژ، ٧٤٣ ی ١٩٩١/٥/٢ بڵاو کراوەتەوە. وتارێکە جوان و سەرنجڕاکێش.

دیارە هەموو بەشیریستەکان، بەتایبەتی بەشیریستانی پلە یەک، بەعەشقێکی گەورەوە باس لە "ئوستاد"ی خۆیان دەکەن. بەڵام کەس ئەوەندەی د. ئیحسان فوئادی رەحمەتی بەعەشقێکی تێکەڵ لە "هۆشیاری" باس لە زل زەریای بەشیریزم ناکات. د.ئیحسان فەرموویەتی:

"بەشیریزم جۆرە لێدوانێکی هەمەلایەنەیە، خەونەکانی نەتەوە رادەژەنێ."

رستەیەکی چەند "جالیبە"؟.

بۆ ئەوەی پێکەوە لە ئەفسوونی "بەشیر و بەشیریزم" حاڵی بین، دەبێ فیلمی "بلیمەت، بەشیر موشیر" تەماشا بکەین. ئەم فیلمە کە بەرهەمی دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراسە، لە سەرەتای ساڵی ٢٠٠٩ دا لە رێگەی دەزگای ئاراسەوە بڵاودەکرێتەوە.

***

راستە بەشیر، هیچی نە نووسیوە و تەنها "فەرمانی" داوە بۆی بنووسرێت و پاشان خۆی "تەئلیفی" بکات.

راستە بەشیر بە تەنها بیرۆکەی نووسینی لە لا بووە و توانای دارشتنی نەبووە.

راستە بەشیر توانای نووسینی "کیتاب"، شیعر و وتاری نەبووە.

ئەوەیش راستە کە بەشیر "قەڵەمی" بە "قەوەت" نەبووە.

ئەمانە هەموو راستن، سەرباری ئەوەی بەشیریستەکان "ئوستادی" خۆیان تا ئاستی عەشق خۆش گەرەکە، بەڵام دان بەو راستییانەدا دەنێن، کە ئوستاد توانای نووسینی "زۆر" کەم بووە.

بەڵام لە بارنەی باسکردنی نووسیندا دەبێ ئەوە لە بیر نەکەین کە بەشیر خاوەنی خەیاڵگەیەکی یەکجار فراوان بووە.